

jući i one s minimalnim brojem potvrda» (str. 137).

Na 40-ak stranca popisani su i germanizmi u pisanim izvorima, što govori o tome da, za razliku od mnogih drugih mjesnih govora, ovdje postoji odgovarajuća pisana literatura – književna i publicistička – na lokalnim idiomima.

Knjigu zaokružuje *Anotirani popis izvora* za Podravinu i svaki od šest punktova. *Popis literature* obuhvaća više od 200 bibliografskih jedinica. To je također vrijedan izvor podataka o kontaktnoj lingvistici, o domaćim i inozemnim radovima o germanizmima i njemačko-hrvatskom jezičnom kontaktu.

Germanizmi u govorima đurđevečke Podravine temeljita je i pouzdana studija o posuđenicama iz njemačkog jezika u jednom širem arealu. No ona nije samo vrlo vrijedan doprinos proučavanju jed-

noga aloglotskoga segmenta hrvatskoga jezika, nego je istodobno sa svojim prvim poglavljem - *Teorija jezičnih dodira i istraživanje posuđenica* - pregledan i vrlo instruktivan uvod u kontaktnu lingvistiku. Istakla bih i treće poglavlje - *Istraživanje i analiza germanizama u govorima đurđevečke Podravine* – i to ne samo zbog iscrpnog opisa germanizama nego i stoga što se tu zorno demonstrira metodologija istraživanja kontaktnolingvističkih fenomena, pa može poslužiti kao korisna osnova i model za istraživanje posuđenica. A rječnik germanizama pruža uvid ne samo u dio dijalektalnoga vokabulara istraživanoga područja, nego – zbog zajedničkog fonda posuđenica – i u leksički fond mnogih drugih mjesnih govora, ali i današnjega razgovornog hrvatskog jezika.

Nada Ivanetić

Velimir Piškorec

**GEORGIANA - RASPRAVE I OGLEDI O ĐURĐEVEČKOM
GOVORU I HRVATSKOKAJKAVSKOJ KNJIŽEVNOSTI**

(Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta : FF-Press, Zagreb, 2005.)

Velimir Piškorec docent je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu pri Odsjeku za germanistiku, gdje predaje kolegije lingvističkoga sadržaja. Stručnoj je javnosti poznat po brojnim svojim germanističkim i općelingvističkim radovima, ali i kao urednik posebnoga broja godišnjaka Odsjeka za germanistiku

Zagreber germanistische Beiträge. Osim navedenoga, aktivan je član Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku, član Hrvatskoga filološkog društva, Gesellschaft für Interlinguistik te član uredništva *Stranih jezika*.

Knjiga *Georgiana* rezultat je dugogodišnjega autorovog bavljenja dijalek-

tološkom pitanjima, posebice onima koja se odnose na kajkavski dijalekt i, sasvim specifično, na đurđevečki govor, pa su u nju integrirani raniji autorovi članci i drugi radovi. Urednica knjige je Vesna Muhvić-Dimanovski, a izdavač je Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Sam naslov knjige ne odaje puno o njezinu sadržaju, no podnaslovom nas autor upućuje da je ovdje zapravo riječ o "raspravama i ogleđima o đurđevečkom govoru i hrvatskokajkavskoj književnosti."

U prvom poglavlju naslova *Zakaj Đurđevac ne(je) – Đurđevac* autor naizgled banalnim pitanjem otvara daleko kompleksniju društveno-povijesnu pozadinu koja nas vraća čak u 13. stoljeće kada se po prvi put spominje naselje iz kojega se kasnije razvio Đurđevac. Đurđevac je tek sedamdesetih godina 19. stoljeća uslijed nametanja eksplicitne norme (štokavizacije i ukidanja trona-rječnosti) promijenio naziv u *Đurđevac*. Autor u ovome dijelu donosi niz potvrda, kako domaćih, tako i stranih, u kojima se ime toga gradića spominje upravo u obliku s, u ovom slučaju, kajkavskim dočekom –ec, dakle *Đurđevac*.

Drugo se poglavlje bavi *đurđevečkim membama*, tj. priopćajnim obrascima u đurđevečkome govoru. Taj se govor odlikuje brojnim riječima stranoga podrijetla, prije svega germanizmima i ungarizmima, no zabilježen je i poneki talijanizam, pa čak i turcizam. Osim stranih utjecaja, u đurđevečkomu je govoru raspoznatljiv i utjecaj hrvatskoga standardnog jezika, doduše pretežno na leksičkoj razini, dok

na fonetskoj i posebice akcenatskoj razini đurđevečki govor ostaje samosvojan.

Autor niti ovdje ne zaboravlja spomenuti kako standardni naziv mjesta ne odgovara onome narodnomu: »Naziv Đurđevca i okolnih mjesta nasilno je poštokavljen na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, tako da će neupućenik, bude li sudio po nazivu mjesta, držati kako su Đurđevčani štokavci.« (str. 16). Represija vlasti onoga vremena nije se osjećala samo na nekoj uopćenoj razini; nju su osjetili i pojedinci, posebice muškarci koji su služili vojsku. Oni su bili kažnjavani zbog korištenja svoga idioma ili pak zbog nerazumijevanja nekog drugog.

Treće je poglavlje posvećeno njemačkom utjecaju na govor đurđevečke Podravine. Autor ovdje kao presudno razdoblje za doticaj tih dvaju idioma ističe vrijeme Vojne krajine (1535 – 1871), jer u to je doba njemački jezik u đurđevečkoj Podravini bio službeni. No prvi se dodiri Hrvatske i zemalja njemačkoga govornog područja javljaju još početkom 13. stoljeća. U to su vrijeme doseljavali »... njemački obrtnici i trgovci, a kasnije i liječnici, ljekarnici i službenici, koji su usprkos svojoj malobrojnosti i relativno brzom asimilaciji s domaćim stanovništvom osigurali trajanje njemačkom jeziku.« (str. 24) U 18. stoljeću osnovana je u Đurđevcu prva škola na njemačkom jeziku. Prije njemačke škole, postojale su i škole pod upravom Crkve. Nakon ukidanja Vojne krajine, njemački je jezik prestao biti službenim jezikom toga područja, no to nije značilo i prestanak dodira s njemačkim jezikom.

Četvrto je poglavlje, kako ga je podnaslovio i sam autor, onomaziološki opis

đurđevečkih germanizama. Autor ovdje donosi neku vrst pojmovnika đurđevečkih germanizama, u kojemu su pojmovi klasificirani prema već spomenutom onomaziološkom kriteriju, dakle onom u kojem se polazi od izvanjezične stvarnosti.

Pojmovi su podijeljeni u 39 skupina, primjerice: zemlja i nastambe, osobna imena i etnici, zrak, kriminal i kazne, toponimi, odjeća i obuća (ova je skupina podijeljena u još 7 podskupina), gostionica, kartanje, groblje i t. d. Ovakva klasifikacija pokazuje da su germanizmi našli svoje mjesto u svim sferama ljudskoga života i djelovanja, od trivijalnosti poput kartaške igre, preko osobnih imena pa do kaznenog zakona i smrti. Germanizmi su u ovome poglavlju grafički zabilježeni na način koji je najbliži njihovu izgovoru, a grafemi su jednaki onima u standardnome jeziku, s iznimkom otvorenoga e, koje se bilježi kao *ę*. Germanizme je autor označio masnim pismom, a đurđevečke lekseme koji nisu njemačke posuđenice kurzivom. Primjer: **Arb'ajtę** (Arbeiter) je onaj koji teško radi, **arb'aj:ta** (arbeiten) ili *h'r:mba* (Piškorec, 2005: 45).

Peto se poglavlje bavi kajkavsko-štokavskom dvojezičnošću u nastavi njemačkoga jezika. Autor donosi opće postavke o materinjem jeziku u nastavi stranoga jezika, kao i o bilingvizmu, a zatim ih specifično primjenjuje na situaciju u Obrtničkoj školi u Đurđevcu. U svom razmatranju služi se pojmovima prvog, drugog i stranog jezika, pri čemu prvi jezik označava neki idiom (mjesni govor) kajkavske Podravine, drugi jezik je standardna varijanta hrvatskoga jezika, a strani jezik u ovom je slučaju njemački

jezik udžbeničkoga tipa. Osnovna je zamisao da se u nastavi iskoristi »posuđivačka srodnost njemačkoga i kajkavskoga koji su se nekada nalazili u ulogama jezika davaoca i jezika primaoca.«

Drugim riječima, u svrhu lakšega usvajanja stranoga jezika, učeniku je potrebno ukazati na pojedine leksičke sličnosti/srodnosti prvoga i stranoga jezika. Pritom je potrebno točno odrediti semantički opseg modela i posuđenica jer on nije uvijek jednak u oba slučaja. »Tako je primjerice kajkavska posuđenica *štof* istoznačna s riječi *tkanina* u standardu, dok njemački model *der Stoff* nosi općenitije značenje *materijal, tvar*.« (str. 76)

Primjena dvojezičnosti u nastavi njemačkoga jezika nije ograničena samo na leksičku razinu, već je moguća i na gramatičkoj, metagramatičkoj, općelingvističkoj i društveno-odgojnoj razini. Autor poglavlje završava dvama glosarima, od kojih je jedan namijenjen metalskoj, a drugi prometnoj struci.

U šestome poglavlju autor se posvetio svojoj biografiji, na što ga je potaklo poznavanje »teorijskih postavki o refleksiji u znanosti i dodirnome jezikoslovlju.« (str. 81)

On opisuje svoj životni put od najranijih dana kojih se sjeća pa sve do današnjegaradnoga mjesta, ograničavajući se u tom presjeku isključivo na one elemente koji su bili odlučujući za njegov polazak stopama jezikoslovlja.

Autorovo ocrtavanje vlastite jezikoslovne biografije vjerno je, objektivno i lišeno emocija, kao da on sam u svemu tome nije imao udjela.

O ovom dijelu knjige najbolje govori *Otvoreno pismo upućeno Velimirovu*

članku Svjetlana Lacka Vidulića, objavljeno na kraju poglavlja. Evo njegovoga početnog dijela: »Obraćam se izravno tebi, Velimirov članče, jer mi se čini da svojom neobičnom žanrovskom strukturom i svojim neobičnim predmetom namećeš pitanja što ih nije formulirao Velimir. Ne, ti sam namećeš ih iznad i ispod Velimirovih redaka!« (str. 97)

Sedmo poglavlje ili *Čestitka pri kraju*, posvećeno je zbirci poezije Adalberta Pogačića *Senje i spominki*. Ovo poglavlje zapravo otvara drugi dio knjige u kojemu do punog izražaja dolazi autorov đurđevečki govor kojim on veliča pisce, mahom pjesnike svoga kraja koje smatra nepravedno zapostavljenima. Adalbert Pogačić pjesnik je čije se pjesme mogu naći u raznim izdanjima *Kaja*, *Zlatoga klasja*, *Marulića* i *Danice*. No usprkos brojnim njegovim pjesmama, ovaj je pjesnik široj javnosti ostao nepoznat. Izdana mu je tek jedna zbirka poezije i to na inicijativu Đuke Tomerlina-Picoka koji je i sam kajkavski pjesnik i koji je u čast Pogačiću odlučio izdati mu prvu zbirku poezije u njegovoj 75. godini života. Autor ove knjige vidi u Pogačiću prototip potlačenoga hrvatskoga seljaka, pa piše: »Neg mi nebo zamerjeno ako zbrdnem da je on pravzaprav na svoj način kipec onoga kaj se pripetilo hrvatskomu, kajkavskomu (i ne samo kajkavskomu) sejlaku – kak v društvenomu, tak i v jezičnomu smislu – nepravedno so ga znali zabiti, ali ga je Reč opčuvala.« (str. 103)

Sljedeće poglavlje nosi vrlo indikativan naslov *Potrefizmi i jalizmi*, a posvećeno je Željku Kovačiću i njegovoj zbirci aforizama *Kratkopisi*. Autora je jednom zapala dužnost da po nekom kriteriju razvrsta te

aforizme, pa nam on u ovom poglavlju govori o problemima na koje je pritom nailazio. Kovačić je svojoj zbirci aforizama dodao podnaslov *Potrefizmi i jalizmi*, ukazujući pritom na značenje svojih zrnaca mudrosti, koje Piškorec opisuje ovako: »Oni so z jene strane potrefizmi, jel je pisec š nimi potrefil esencijo, iliti kak bi Belostenec povedal – jezstvo, bitje pojedini falingi. Nu na drugo stran to so i jalizmi, jel je z najviše ni štel trefiti vraguššana jala – mržninoga pajdaša, lubavinoga neprijatela.« (str. 110) Autor na kraju poglavlja navodi porijeklo aforizama i njihovo kolanje kroz povijest te eventualne koristi koje bi pojedine znanosti i discipline, primjerice književnost i jezikoslovlje, mogle imati od takvoga djela kao što je navedena zbirka aforizama.

Deveto je poglavlje posvećeno zbirci pjesama Vladimira Miholeka *Zemla pod nofte*, a deseto, ujedno i najkraće, zbirci pjesama Anđele Lenhard Antolin *Molitva po čkoma*. U svakom od ta dva poglavlja autor donosi dijelove biografija pisaca poezije i odabrane zanimljivosti iz njihova života.

U jedanaestom, i zadnjem, poglavlju autor u širi kontekst smješta zbirku poezije Đuke-Tomerlina Picoka (*Ne*)*potepeno živlejne*. Ovo poglavlje obuhvaća sve one koji su nešto rekli o toj zbirci i koji su na bilo koji način doprinijeli tomu da se o njoj čuje.

Osim toga, ovdje nalazimo i ocrtavanje književnoteorijskih i lingvističkih aspekata Đurokova pisanja. Prije samoga kraja poglavlja, na kojemu autor donosi nekoliko Đurekovih pjesama, u razmišljanja o poeziji pojedinca inkorporiran je i dio o jeziku, jezičnoj politici i povijesti

jezikoslovlja općenito, pisan, naravno, đurđevečkim idiomom: »(...) Imajoč vu vidu etnosimboličko i standardološko značajne reči jezik, a obedva so, za razliku od strukturalističkoga, v javnom diskursu uobičajena i poznata i uglavnom se dopelavajo vu vezo z narodom, sintagma kajkavski jezik (baš kakti i kajkavska kultura) ovoga bi momenta – s obzirom na hrvatsko jezično i jezikoslovno situaciju i tradiciju – implicitno asocerala na postojanje (morti još neosvešćenoga) naroda čiji bi to jezik bil.« (str. 139)

Zanimljivost je i intrigantnost ove knjige višestruka. Prije svega se nameće pitanje njezine žanrovske odredivosti. Sam autor pokušao nas je po tom pitanju usmeriti svojim podnaslovom *Rasprave i ogledi o đurđevečkom govoru i hrvatsko-kajkavskoj književnosti*. No čitajući ovu knjigu, neizbježno se dolazi do zaključka da je ona puno više od toga, jer pitanja koja ona načinje i posebice ona koja i ne

spominje, ali koja se upravo nameću između redaka, daleko prelaze okvire đurđevečkoga govora i kajkavske književnosti.

Posebnost ovoga djela je svakako i njegova autobiografska odrednica, no ono što svakako najviše pobuđuje pažnju je činjenica da autor raspravlja o književnoteorijskim i lingvističkim aspektima na svom dijalektu. Drugim riječima, u ovoj knjizi nalazimo spoj dviju suprotnosti, međusobno gotovo isključivih pojmova, naime dijalekta i metajezika. Time je autor nametnuo pitanje je li standardna jezična norma nužno imanentna metajeziku. Ovakav znanstveni eksperiment, kao i niz drugih momenata u ovoj knjizi, samo iznova svjedoči o osebnosti autorova stila i knjigu čini podjednako zanimljivom i čitkom laiku kao i čovjeku struke.

Nikolina Palašić